

**Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
Економічний факультет**

**EUROPEAN CREDIT TRANSFER SYSTEM
ECTS – ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПАКЕТ**

6.030502 «ЕКОНОМІЧНА КІБЕРНЕТИКА» (БАКАЛАВР)

2015

1. ОРГАНІЗАЦІЙНА СТРУКТУРА ЕКОНОМІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ

1.1. Адреса: вул. Шевченка, 82, м. Івано-Франківськ, 76000

тел.: (0342) 55-32-32

e-mail: dekanat_ekonom@pu.if.ua

Інформація про склад керівних органів факультету:

Декан економічного факультету: **Благун Іван Семенович** – доктор економічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України
тел.: (0342) 55-32-32

Заступники декана:

Шкроміда Віталій Васильович – кандидат економічних наук, доцент
Гнатюк Тарас Михайлович – кандидат економічних наук, доцент

тел.: (0342) 55-32-32

e-mail: dekanat_ekonom@pu.if.ua

Методист заочної форми навчання: **Томашевська Антоніна Василівна**
тел.: 067-707-81-79

Диспетчери: **Хомин Уляна Василівна**
Надачковська Христина Романівна

тел.: (0342) 55-32-32

e-mail: dekanat_ekonom@pu.if.ua

1.2. АДРЕСА, ТЕЛЕФОНИ ВІДПОВІДНОЇ КАФЕДРИ ФАКУЛЬТЕТУ, ВИКЛАДАЦЬКИЙ СКЛАД КАФЕДРИ:

КАФЕДРА ЕКОНОМІЧНОЇ КІБЕРНЕТИКИ

(Адреса: вул. Т.Шевченка, 82, м. Івано-Франківськ, 76025
тел. (0342) 59-61-44, e-mail: kek@pu.if.ua)

Склад кафедри:

1. Русин Роман Семенович – завідувач кафедри, кандидат економічних наук, доцент
2. Пілько Андрій Дмитрович – кандидат економічних наук, доцент
3. Ходоровська Мар'яна Ростиславівна – кандидат економічних наук, доцент
4. Буртняк Іван Володимирович – кандидат економічних наук, доцент
5. Дмитришин Роман Іванович – кандидат фізико-математичних наук, доцент
6. Дмитришин Мар'ян Іванович – кандидат фізико-математичних наук, доцент
7. Кондур Оксана Созонтівна – кандидат фізико-математичних наук, доцент
8. Дмитришин Леся Ігорівна – доктор економічних наук, професор
9. Благун Іван Семенович – доктор економічних наук, професор
10. Судук Наталя Василівна – кандидат економічних наук, викладач
11. Чернявський Микола Олександрович – кандидат економічних наук, викладач
12. Стецевич Галина Василівна – старший викладач

2. ПЕРЕЛІК НАПРЯМІВ ТА СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ З ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ НА ФАКУЛЬТЕТІ ІЗ ЗАЗНАЧЕННЯМ ЛІЦЕНЗІЙНОГО ОБСЯГУ ТА ТЕРМІНУ НАВЧАННЯ

Напрями підготовки та спеціальності:

Галузь знань: 0305 «Економіка і підприємництво»

Напрями підготовки

ОКР «Бакалавр»:

- 6.030508 «Фінанси і кредит»
- 6.030509 «Облік і аудит»
- 6.030507 «Маркетинг»
- 6.030502 «Економічна кібернетика»

Спеціальності:

ОКР «Спеціаліст»:

- 7.03050801 «Фінанси і кредит»
- 7.03050901 «Облік і аудит»
- 7.03050701 «Маркетинг»
- 7.03050201 «Економічна кібернетика»

ОКР «Магістр»:

- 8.03050801 «Фінанси і кредит»
- 8.03050901 «Облік і аудит»
- 8.03050701 «Маркетинг»
- 8.03050201 «Економічна кібернетика»

Галузь знань: 0306 «Менеджмент і адміністрування»

Напрями підготовки

ОКР «Бакалавр»:

- 6.030601 «Менеджмент»

ОКР «Спеціаліст»:

- 7.03060101 «Менеджмент організацій та адміністрування»
- 7.03060104 «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності»

ОКР «Магістр»:

- 8.03060104 «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності»
- 8.03060101 «Менеджмент організацій та адміністрування»

На факультеті створена і функціонує спеціалізована вчена рада К 20.051.12 по захисту кандидатських дисертацій зі спеціальностей:

- 08.00.11 – математичні методи, моделі та інформаційні технології в економіці;

- 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка.

Ліцензований обсяг прийому на спеціальності економічного факультету складає 455 осіб на денну і 365 на заочну форму навчання.

На факультеті діє аспірантура за чотирьма спеціальностями, в якій навчаються 40 обдарованих випускників факультету.

3. УМОВИ НАВЧАННЯ (КОРОТКА ІНФОРМАЦІЯ ПРО МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНУ БАЗУ ФАКУЛЬТЕТУ)

Економічний факультет, створений у 1993 році, є одним з наймолодших серед факультетів та інститутів Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, проте вже має усталені традиції актуалізувати навчальний процес з урахуванням потреб життя і розвитку науки на базі фундаментальних економічних і математичних знань.

Спочатку на факультеті здійснювалась підготовка фахівців із двох класичних спеціальностей – «Фінанси» та «Облік і аудит». З 1998 року почалась підготовка спеціалістів-маркетологів, а з 2001 року – зі спеціальностей «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності» та «Менеджмент організацій». Випуск спеціалістів зі спеціалізацією «Менеджмент туристичної індустрії» дозволив не тільки кваліфіковано розв'язати у регіоні проблему забезпечення туристичної галузі професійно підготовленими управлінськими кадрами різних рівнів, але й відкрив нові можливості використання рекреаційного потенціалу Прикарпаття. З 2004 року здійснюється підготовка студентів зі спеціальності «Економічна кібернетика», що дає змогу задовольнити потреби регіону в економістах-аналітиках, без яких не обходяться жодні підприємства та організації, які бажають успішно функціонувати в умовах ринкової економіки.

Ліцензований обсяг прийому на спеціальності економічного факультету складає 455 осіб на денну і 365 на заочну форму навчання. За бажанням і на основі тестового відбору юнаки проходять навчання на військовій кафедрі.

На факультеті діє набір в магістратуру за всіма спеціальностями та є аспірантура за чотирьма спеціальностями.

Навчально-виховну, науково-дослідну роботу із понад 1000 студентами денної та заочної форми здійснюють 8 професорів, докторів наук, понад 50 доцентів, кандидатів наук. Також до викладацької роботи залучаються працівники та керівники провідних фінансово-господарських установ і органів місцевого самоврядування області.

Кафедри факультету очолюють вчені-економісти, які відомі не тільки в науковій спільноті України, але і за межами нашої держави: кафедру менеджменту і маркетингу – професор, доктор економічних наук Ткач О.В.; кафедру фінансів – заслужений діяч науки і техніки України, професор, доктор економічних наук Ткачук І.Г.; кафедру економічної кібернетики – доцент, кандидат економічних наук Русин Р.С.; кафедру обліку і аудиту – заслужений діяч науки і техніки України, професор, доктор економічних наук Баланюк І.Ф.; кафедру теоретичної і прикладної економіки – професор, доктор економічних наук Пилипів Н.І.

Навчальний процес на економічному факультеті проводиться у трьох навчальних корпусах. Студенти мають змогу займатись у 25 навчальних аудиторіях, з яких 6 оснащені сучасною комп'ютерною технікою, 5 спеціальних кабінетів, 4 лекційні аудиторії, оснащені сучасною відеотехнікою. До послуг студентів Центр інформаційних технологій, в

якому 180 персональних комп'ютерів, мультимедійна лекційна аудиторія на 200 місць, інтернет-зал та інтернет клуб.

Для забезпечення підготовки студентів з дисциплін усіх циклів у бібліотеці університету є понад 126 тисяч томів літератури, працюють три читальних зали на 240 місць. Матеріально-технічне забезпечення навчального процесу для бакалаврів, спеціалістів, магістрів економічних спеціальностей повністю відповідає вимогам.

4. ОСНОВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ, ЩО ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ, СПОСОБИ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ

Метод навчання є способом взаємозалежної і взаємозумовленої діяльності викладача кафедри і студентів, спрямованої на реалізацію цілей навчання. Також, він є системою цілеспрямованих дій професорсько-викладацького складу, які організують пізнавальну й практичну діяльність студентів і забезпечують розв'язання завдань навчання.

На факультеті за джерелами отримання знань виокремлюють словесні, наочні й практичні методи. Вони якнайширше застосовуються для передавання значного масиву інформації, для викладення й засвоєння фактів, підходів, оцінок, висновків. Студенти здобувають знання, слухаючи розповідь, лекцію, працюючи з навчальною або методичною літературою. Закріплюють отримані нові знання на практичних заняттях в ході моделювання виробничих процесів через екранні посібника безпосередньо на реальних підприємствах підчас проходження виробничої практики. Сприймають й осмислюючи факти, оцінки, висновки, залишаючись в межах репродуктивного (відтворювального) мислення.

На кожному з відповідних етапів навчання розв'язують специфічні завдання, що передбачає пробудження інтересу, пізнавальної потреби, актуалізацію базових знань, необхідних умінь і навичок, конкретизацію й поглиблення знань, набуття практичних умінь і навичок, які сприяють використанню пізнаного.

За способом керівництва навчальною діяльністю студентів у рівній мірі використовуються безпосередні (пояснення викладача) та опосередковані (різноманітні методи організації самостійної роботи студентів). За логікою навчального процесу акцентується увага на застосування індуктивних й дедуктивних, аналітичних й синтетичних методів.

Для забезпечення основних дидактичних цілей в роботі усіх кафедр факультету використовуються методи організації діяльності, методи стимулювання діяльності, заохочення (конкурси, змагання, ігри) й інші методи перевірки й оцінки тих, кого навчають.

У процесі викладання курсів професорсько-викладацький склад кафедр факультету використовує різні форми викладання навчання (лекції: вступні, тематичні, підсумкові, лекції-практикуми, лекції-диспути тощо), практичні, семінарські заняття (у формі діалогу, тренінгів, ділової гри, конференцій тощо), консультації (колективні, індивідуальні, групові), а також реалізує різні форми поточного та підсумкового контролю (тестування, написання рефератів, письмові та усні заліки та екзамени, контрольні, курсові роботи).

Семестровий контроль рівня знань та успішності студентів відбувається у формі екзамену. Підсумкова оцінка (максимум 100 балів) визначається як сума оцінок за поточний контроль знань та результатів складання змістових модулів.

При поточному контролі оцінюються: систематичність роботи на семінарських заняттях, рівень знань, продемонстрований у відповідях і

виступах, знання навчального та наукового матеріалу, активність при обговоренні питань. При виставленні балів за модульний контроль оцінюються: рівень теоретичних знань та практичні навички з тем, включених до змістових модулів, самостійне опрацювання тем, написання реферату, контрольних робіт, підготовка наукової доповіді із запропонованих тем, конспект і захист монографії. Академічні успіхи студента виставляються у відомостях успішності за стобальною, національною та шкалою ECTS. Встановлюється таке співвідношення між шкалою оцінок ECTS, національною шкалою оцінювання і 100-бальною шкалою.

Відповідно до видів контролю набутих студентом знань та вмінь, 100-бальна шкала передбачає врахування поточних оцінок, підсумкових балів, балів за контрольну роботу, балів за індивідуальну роботу, а також екзаменаційних балів.

Шкала ECTS	Національна шкала		Університетська шкала
A	5 (ВІДМІННО)	ЗАРАХОВАН O	90-100
B	4 (ДОБРЕ)		80-89
C			70-79
D	3 (ЗАДОВІЛЬНО)		60-69
E			50-59
FX	2 (НЕ ЗАДОВІЛЬНО)	НЕ ЗАРАХОВАНО	26-49 з можливістю повторного перескладання
F			1-25

Обчислення балів для студентів денної форми з навчальної дисципліни передбачено семестровий контроль у формі екзамену. Підсумковий бал з навчальної дисципліни складається з підсумкового семестрового балу та балу за екзамен. Упродовж семестру студент отримує бали за різні види робіт, які сумують ся в підсумкові семестрові бали. Підсумковий семестровий бал складається з суми балів, отриманих студентом денної форми навчання за свою навчальну діяльність протягом семестру і дорівнює сумі підсумкового балу за семінарські (практичні) заняття (максимально 20 балів), балу за 2 модульні контрольні роботи (20 балів) і балу за індивідуальну роботу (10 балів) та в сукупності може складати максимальнo 50 балів.

Вид контролю	Поточний контроль	Контр. робота №1	Контр. робота №2	Конспект і захист монографії тощо	Сума балів за модулями	Екзамен	Підсумкова оцінка у 100-бальній шкалі
Максимальна кількість балів, яку може набрати студент	20	10	10	10	50	50	100 (50+50)

При обчисленні підсумкового семестрового балу враховується:

Поточні оцінки успішності (5 – «відмінно», 4 – «добре», 3 – «задовільно», 2 – «незадовільно») виставляються під час проведення семінарських занять.

Підсумкова оцінка за семінарські заняття виставляється студенту в кінці семестру за результатами роботи на семінарських заняттях і є середнім арифметичним (заокругленим до сотих) всіх отриманих оцінок за семінарські заняття. Отримані «незадовільні» оцінки враховуються при додаванні оцінок і входять у загальну кількість отриманих оцінок

Приклад обрахунку підсумкової оцінки за семінарські (практичні) заняття:

З навчальної дисципліни студент протягом семестру отримав 4, 4, 3. Підсумкова оцінка за семінарські заняття за семестр складає: $(4+4+3) : 3 = 3,66667 = 3,67$.

Підсумковий бал за семінарські заняття (максимально 20 балів) – підсумкова оцінка за семінарські заняття, помножена на коефіцієнт 4, заокруглена до цілого (наприклад, якщо підсумкова оцінка за семінарські заняття 3,67, то підсумковий бал за семінарські заняття буде становити $3,67 \times 4 = 14,68 \sim 15$ балів);

Бал за модульну контрольну роботу (максимально 20 балів). З навчальної дисципліни передбачено написання двох контрольних робіт, тому остаточні бали за модульну контрольну роботу визначаються як середнє арифметичне, заокруглене до цілого (наприклад, за першу контрольну студент отримав 15 балів, а за другу – 12, то остаточний бал за контрольну роботу буде становити $(15+12) : 2 = 13,5 \sim 14$ балів);

Бал за індивідуальну роботу (максимально 10 балів) – бали за виконані індивідуальні (індивідуально-дослідні) завдання, студенту, який має наукові публікації, виступи на наукових конференціях, бере активну участь в роботі студентського наукового гуртка, був учасником олімпіад, конкурсів з відповідної (чи суміжної) дисципліни за поданням наукових керівників чи керівників наукових гуртків та рішенням кафедри в підсумковий семестровий бал може додаватись максимальнo 10 балів за участь в науковій роботі (за умови, що підсумковий семестровий бал не перевищує 50 балів).

Результати екзамену (бал за екзамен) оцінюється максимальнo 50 балів.

Обчислення балів для студентів заочної форми з навчальної дисципліни передбачено семестровий контроль у формі екзамену.

Підсумковий бал з навчальної дисципліни складається з підсумкового семестрового балу (максимально 50 балів) та балу за екзамен (максимально 50 балів). Підсумковий семестровий бал дорівнює сумі підсумкового балу за семінарські заняття (10 балів), балу за 2 контрольні роботи (20 балів) і балу за індивідуальну роботу (20 балів) та в сукупності може складати максимальнo 50 балів.

Підсумковий бал за семінарські заняття визначається так само, як для студентів денної форми навчання з урахуванням коефіцієнту 2 (наприклад, студент отримав за семінарські заняття оцінки 2, 3, 3, то підсумковий бал за

семінарські становить; $(2 \text{ (незадовільна оцінка теж враховується)} + 3+3) : 3$
(кількість оцінок) $= 2,66 \times 2 = 5,32 \sim 5$ балів).

7. АНОТАЦІЇ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН ОКР «БАКАЛАВР» 6.030502 «ЕКОНОМІЧНА КІБЕРНЕТИКА»

1. Цикл гуманітарної та соціально-економічної підготовки

Назва дисципліни: **Новітня історія України**

Статус: нормативна

Рік: I, семестр I

Наслідки політичних репресій. Українські землі у складі Російської та Австро-Угорської імперій. Національне відродження в другій половині XIX ст. Національна революція 1917-1920 років. «Розстріляне відродження». Голодомор та політичні репресії в Україні у міжвоєнний період. Розвиток західноукраїнських земель. Україна в роки Другої світової війни. Національно-визвольний рух у 40-х – 50-х роках. Діяльність ОУН-УПА. Радянізація України у післявоєнний період. Криза тоталітаризму. Дисидентський рух. Перебудова та її наслідки для України. Національно-визвольний рух наприкінці 80-х – на початку 90-х років. Розвал Радянського Союзу. Проголошення державної незалежності України. Суперечності та проблеми сучасного державотворення в Україні.

Завдання курсу:

- вивчення вітчизняної історії передбачає освоєння таких аспектів: періодизація, основні віхи державотворення, характер національно-визвольного руху, зовнішньополітичні орієнтації, зовнішні впливи на розвиток подій в Україні, українські впливи на геополітичну ситуацію в Центрально-Східній Європі.

Знати:

- предмет та метод, поняттєвий апарат та концептуальні підходи до аналізу вітчизняної історії;
- витоки української нації та її місце у загальнолюдських процесах;
- нові напрямки розвитку вітчизняної історичної науки;
- конкретних представників політичної еліти України різних історичних епох;
- історичну спадщину та сучасний стан розвитку України як самостійної держави;
- шляхи та перспективи розвитку України.

Вміти:

- аналізувати історичні процеси, події, факти;
- брати участь у дискусіях на суспільно-історичні теми;
- користуватися категорійно-понятійним апаратом історичної науки, історичними джерелами та довідниковими матеріалами з історії України;
- критично оцінювати місце та роль як окремих особистостей, так і політичних організацій та громадських об'єктів у вітчизняній історії та політиці;
- визначати якісні зміни статусу України як суб'єкта світової політики

Тривалість. Всього – 90 год., лекції – 16 год., семінарські – 18 год., самостійна робота – 56 год.

Форма контролю – залік

Назва дисципліни: Історія української культури

Статус: нормативна

Рік: I, семестр II

Українська культура як синтез духовного життя народу. Культура і суспільство. Економічні концепції культури. Історія української культури у наукових дослідженнях. Культура Київської Русі. Українська культура XIV – першої половини XVII ст. Українська культура другої половини XVII – XVIII ст., Доба культурно-національного відродження (XIX – XX ст.) Українська культура радянського періоду. Культура стародавнього світу. Культура епохи Відродження. Культура Нового часу. Культура і глобальні проблеми сучасності.

Вимоги до знань і вмінь:

Після закінчення курсу студент повинен знати:

- загальні відомості культурно-історичного процесу;
- особливості культурних епох, їх духовні цінності та пріоритети;
- досягнення в різних галузях духовної культури;
- художні стилі та шедеври культури;
- види та жанри мистецтв, їх художню мову;
- провідних діячів науки і культури, які визначають характер та особливості культури тієї чи іншої епохи.

Після закінчення курсу студент повинен вміти:

- аналізувати явища духовного життя, усвідомлювати природу різних жанрів художньої творчості і видів мистецтв, орієнтуватися у багатому світі духовної культури;
- розрізняти світобачення і світорозуміння кожної культурно-історичної епохи;
- збагачувати власну духовну культуру шляхом самоосвіти, творчо працювати над прирощенням і вдосконаленням культурно-освітніх знань.

Тривалість. Всього – 90 год., лекції – 18 год., практичні – 18 год., самостійна робота – 54 год.

Форма контролю – залік

Назва дисципліни: Філософія

Статус: нормативна

Рік: I, семестр II

Формування філософської культури мислення та пізнання навколишнього світу та людини, розвитку навичок застосування філософської методології, забезпечення логіко-методологічний рівень досліджень при підготовці спеціалістів, ознайомлення студентів з правилами

і законами логічного мислення, враховуючи особливість підготовки спеціалістів на основі спеціальних прикладів опанування студентами логіки професіонального дослідника, забезпечити глибоке засвоєння специфіки філософського осягнення дійсності, високу світоглядно-методологічну культуру студентів, формування системи знань з етики та естетики, залучення до фундаментальних етичних та естетичних цінностей, перетворення їх у стійкі переконання та мотиви поведінки, забезпечити науково методологічний рівень з релігієзнавства при підготовці спеціалістів згідно вимогам міністерства освіти України і державним нормативним актам, опанування студентами методів професіонального дослідження, формування розуміння сутності релігійних течій та проблем сучасного релігійного життя.

Тривалість: всього – 90 год., лекції – 18 год., семінарські – 18 год., самостійна робота – 54 год.

Форма контролю – залік

Назва дисципліни: **Ділова українська мова**

Статус: нормативна

Рік: II, семестр III

Основне завдання даного курсу – підвищення загального мовного рівня студентів, знайомство з особливостям: офіційно-ділового стилю мовлення як в усній, так і в писемній формах, його практичне застосування у широкій сфері діяльності різних фахівців. Заява-зобов'язання, доручення, відомість, довідка, наказ, договір, протокол, витяг з протоколу, характеристика, постанова, акт, розпорядження, таблиця, лист, оголошення, список, накладна, запрошення, розписка.

Вимоги до знань і вмінь:

Після закінчення курсу студент повинен *знати:*

- основні правила оформлення найважливіших документів;
- чітко визначати і користуватися двома формами ділового мовлення: усним і писемним, знати їх особливості.

Після закінчення курсу студент повинен вміти:

- добирати відповідні терміни з фаху для оформлення документації;
- крім грамотного оформлення ділових паперів необхідно логічно й послідовно подавати стисло інформацію з того чи іншого питання;
- правильно вживати пасивні конструкції, що характерні для ділового стилю;
- поєднувати числівники з іменниками, знати правила відмінювання і написання прізвищ, що складає певні труднощі в сучасному діловодстві;
- дотримуватись норм сучасної літературної мови, не допускати калькування, змішування мов;
- логічно формувати думки, дотримуватись послідовності і точності викладу.

Тривалість. Всього – 90 год., лекції – 18 год., практичні – 16 год., самостійна робота – 56 год.

Форма контролю – залік

Назва дисципліни: **Фізична культура**

Статус: нормативна

Рік: I, II, семестр I, II, III, IV

Мета. Фізичне виховання як навчальна дисципліна у вищій школі. Наукові основи фізичного виховання. Загартування. Масаж і самомасаж. Гігієнічні основи фізичного виховання і спорту. Особиста і громадська гігієна. Лікарський контроль і самоконтроль у процесі фізичного виховання. Нормування здорового способу життя. Основи фізичної підготовки та спортивного тренування. Професійна фізична підготовка. Екологічні основи фізичного виховання. Фізичне виховання як один із важливих засобів у ліквідації недоліків у стані здоров'я громадянина.

Рухові дії. Навчання і вдосконалення. Основні засоби розвитку і вдосконалення фізичних та психічних якостей. Сила і швидкісно-силові здібності. Швидкість рухів. Витривалість. Координаційні здібності. Гнучкість. Професійно-фізична підготовка. Методичні знання, уміння і навички.

Завдання. Вимоги до знань та умінь:

Після закінчення курсу студент повинен *знати:*

- фізичне виховання і спорт як засіб різнобічного розвитку особистості, підготовки до праці і громадської діяльності;
- фізичне виховання як складова частина способу життя;
- фізичне виховання у родині;
- загальні відомості про будову організму людини і вплив фізичних вправ на функціонування окремих органів та систем;
- рухова-активність і спортивне тренування як засіб підтриманню високої працездатності;
- засоби оздоровлення, реабілітації, тілобудови і саморегуляції з урахуванням економічних, кліматичних та екологічних умов.

Після закінчення курсу студент повинен вміти:

- біг на короткі дистанції з низького старту із максимальною швидкістю (80-100 м), безперервний біг у рівномірному темпі до 20 хвилин, пересування, на лижах, легкоатлетичні стрибки, подолання вертикальних і горизонтальних перешкод, човниковий біг;
 - метання різних за вагою і формою снарядів з місця та розбігу, на дальність і в ціль;
 - гімнастичні і акробатичні вправи, комбінації з декількох елементів, акробатичні комбінації, комплекси вправ з використанням тренажерних пристроїв, вправи з музичним супроводженням (аеробіка, шейпінг тощо).
- застосування в умовах гри основних техніко-тактичних дій однієї із спортивних ігор.

Тривалість. Всього – 140 годин, практичні – 140 годин.

Форма контролю – заліки

Назва дисципліни: Політологія

Статус: вибіркова частина (дисципліни вільного вибору студента)

Рік: III, семестр VI

Мета. Політологія як наука про закономірності розвитку і функціонування політичного життя суспільства, механізми політичної влади, управління політичними процесами. Основні етапи розвитку світової і вітчизняної політичної думки. Політика і політичні відносини. Політична влада. Політичний процес. Політична система суспільства, політичний режим. Політичні партії, громадські організації і рухи в соціально-політичному житті суспільства. Особистість і політика. Політична культура. Світовий політичний процес.

Завдання. Вимоги до знань і вмінь:

Після закінчення курсу студент повинен *знати*:

- що є об'єктом, предметом і методом політології, володіти її понятійно-категоріальним апаратом;
- світові і вітчизняні політологічні школи, концепції і напрямки;
- політичні феномени і цінності: політична діяльність, політичний процес, політична влада, політичний режим, політична система, політичне лідерство, політичний конфлікт, політична культура, демократія, консенсус, громадське суспільство;
- основні політичні партії, громадські організації і рухи;
- суть і функції держави в політичній системі суспільства.

Після закінчення курсу студент повинен *вміти*:

- розпізнавати різні види владних відносин, специфіку політичної влади, її сутність, структуру, характерні ознаки і функції;
- орієнтуватися в проблемах поділу влад, формах державного устрою і формах державного правління;
- розпізнавати прояви прямої і представницької демократії, сприяти їх утвердженню в сучасному українському суспільстві;
- формувати і відстоювати свою життєву (політичну) позицію, чітко розуміти свої громадські права, свободи і обов'язки, відстоювати принципи громадського суспільства і правової держави;
- давати раціонально-критичну оцінку діям різних політичних партій і лідерів з позицій загальнонаціональних інтересів;
- орієнтуватися в міжнародному політичному житті, геополітичній обстановці, мати уявлення про місце і статус України в сучасному світі;
- об'єктивно і критично оцінювати життєво важливу соціальну-інформацію;
- готувати повідомлення на політичну тему, брати участь в політичних дискусіях, передвиборчих компаніях, масових і групових політичних опитуваннях;
- жити в умовах політичного плюралізму, формувати культуру опозиції, вносити спрямовувати зусилля на гармонізацію людських, міжнаціональних, міжпартійних відносин.

Тривалість. Всього – 90 год., лекції – 18 год., семінарські – 18 год., самостійна робота – 54 год.

Форма контролю – залік

Назва дисципліни: **Господарське право**

Статус: вибіркова частина (дисципліни вільного вибору студента)

Рік: III, семестр V

Мета. Основною метою дисципліни господарського права є формування у майбутніх економістів сукупності стійких знань із правового регулювання майнових та управлінських відносин між суб'єктами господарювання, а також між цими суб'єктами та іншими учасниками відносин у сфері сфери господарювання.

Завдання вивчення: вивчення теорії господарського права, набуття вмінь аналізу практики застосування господарського законодавства, законодавчого регулювання захисту прав громадян, підприємств, держави та інших суб'єктів господарських правовідносин.

Тривалість: всього – 90 год., лекції – 18 год., семінарські – 16 год., самостійна робота – 56 год.

Форма контролю – залік

Назва дисципліни: **Економіка національного господарства**

Статус: вибіркова частина (дисципліни вільного вибору студента)

Рік: II, семестр III

Мета: вивчення закономірностей та особливостей функціонування національної економіки порівняно з економіками інших країн.

Завдання: розкрити загальне та особливе в національній економічній системі, інституціональні чинники та їх вплив на специфіку економічного розвитку, функціональну роль держави в управлінні економікою та її інтеграцію у світове господарство.

Тривалість. Всього – 90 год., лекції – 18 год., семінарські – 16 год., самостійна робота – 56 год.

Форма контролю – залік

Назва дисципліни: **Соціальна економіка**

Статус: вибіркова частина (дисципліни вільного вибору студента)

Рік: II, семестр IV

Мета: набуття навичок аналізу закономірностей виникнення, становлення, формування та розвитку соціальної економіки, розуміння її загальних ознак та спільних рис, засвоєння її особливостей залежно від об'єктивних та суб'єктивних чинників.

Завдання: сприяти розумінню органічних зв'язків і залежностей економічних взаємин з політичними, соціокультурними, моральними, етичними, психологічними та іншими аспектами життєдіяльності людини;

визначити пріоритет людини як особистості, що формується в складному, динамічному, суперечливому навколишньому середовищі (гуманізація, «олюднювання» економічних відносин); пов'язати навчальний курс із формуванням нової закономірності в економічній теорії – плюралізмом методологій у вивченні соціально-економічної реальності, що уможливорює належну оцінку й переоцінку конкретних економічних проблем через призму розгорнутої філософської й соціологічної думки.

Тривалість. Всього – 90 год., лекції – 18 год., семінарські – 18 год., самостійна робота – 54 год.

Форма контролю – залік

2. Цикл фундаментальної та природничо-наукової підготовки

Назва дисципліни: **Політекономія**

Статус: дисципліни фундаментальної та природничо-наукової підготовки

Рік: I, семестр I-II

Мета. Формування системи знань про економічні відносини як суспільну форму виробництва, проблеми ефективного використання обмежених виробничих ресурсів і шляхи забезпечення суспільних потреб у різних суспільно-економічних формаціях.

Завдання: сприяти розумінню органічних зв'язків і залежностей економічних взаємин та ефективного використання виробничих ресурсів;

Тривалість. Всього – 180 год., лекції – 36 год., семінарські – 34 год., самостійна робота – 110 год.

Форма контролю – залік, екзамен

Назва дисципліни: **Мікроекономіка**

Статус: дисципліни фундаментальної та природничо-наукової підготовки

Рік: II, семестр III

Мета: вивчити поведінку і механізм прийняття рішень окремими економічними суб'єктами (індивідами, домашніми господарствами, підприємствами, організаціями, тобто мікросистемами), які прагнуть досягти мети за наявних обмежених ресурсів і для яких до того ж можна знайти альтернативне використання. У центрі уваги мікроекономіки перебуває поведінка споживача і виробника та її оптимізація, ринковий попит і пропозиція, відносні ціни товарів, розподіл ресурсів за альтернативного їх використання, часткова і загальна рівновага тощо.

Завдання. Формувати економічне мислення у майбутніх менеджерів, підприємницький підхід до господарської діяльності. Вивчення її сприяє розумінню студентами основ ринкових відносин на рівні підприємства,

фірми, окремих видів ринкових систем: конкурентних ринків, монопольних ринків та ринків монополістичної конкуренції і олігополістичних.

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні знати: дію ринкового механізму, що ґрунтується на поведінці попиту та пропозиції; поведінка споживача з урахуванням концепції корисності, формування індивідуального та ринкового попиту; виробничі фактори (ресурси) та затрати фірми; оптимізація обсягу виробництва з метою максимізації прибутку; аналіз конкурентних ринків; ринкова влада та її вимірювання, ціноутворення при ринковій владі; ринки монополістичної конкуренції та олігополістичні; ринки факторів виробництва; загальна рівновага та економічна ефективність.

вміти: аналізувати економічні явища і процеси загального характеру, що відбуваються на мікрорівні, а також розв'язувати ситуаційні завдання мікроекономічного характеру.

Тривалість: всього – 90 год., лекції – 18 год., практичні – 16 год., самостійна робота – 56 год.

Форма контролю – екзамен

Назва дисципліни: Макроекономіка

Статус: дисципліни фундаментальної та природничо-наукової підготовки

Рік: II, семестр IV

Мета: формування системи знань з теоретичної макроекономіки, які відображають сукупні результати економічної діяльності країни та теоретичний інструментарій ринкового і державного регулювання національної економіки.

Завдання: вивчення ключових положень базових макроекономічних теорій, ринкових механізмів та механізмів макроекономічної політики щодо регулювання економіки, набуття вмінь аналізувати результати функціонування національної економіки та оцінювати ефективність економічної політики держави.

Тривалість. Всього – 90 год., лекції – 18 год., практичні – 18 год., самостійна робота – 54 год.

Форма контролю – екзамен

Назва дисципліни: Історія економіки та економічної думки

Статус: дисципліни фундаментальної та природничо-наукової підготовки

Рік: I, семестр I

Мета: формування системи про історичний розвиток господарств та економічної думки країн Європейської цивілізації для розуміння генезу та закономірностей функціонування економічних систем.

Завдання: на методологічних засадах цивілізаційної парадигми розвитку суспільства сформувавши сучасне економічне мислення та світогляд студентів, забезпечити засвоєння ними знань і методів історичного аналізу економічних процесів.

Тривалість: всього – 90 годин: лекції – 18 годин; семінари – 16 годин; самостійна робота – 56 години.

Форма контролю – екзамен

Назва дисципліни: **Вища математика**

Статус: дисципліни фундаментальної та природничо-наукової підготовки

Рік: I, семестр I-II

Мета. Формування фундаментальних теоретичних знань та практичних навиків з основ теорії множин, аналітичної геометрії, основ теорії функцій, диференціального числення функцій однієї змінної та інтегрального числення функцій однієї змінної.

Завдання. Оволодіння основними термінами та поняттями з основ теорії множин, аналітичної геометрії, основ теорії функцій, диференціального числення функцій однієї змінної та інтегрального числення функцій однієї змінної на рівні відтворення, тлумачення та використання. Набуття навичок застосування знань з основ теорії множин, аналітичної геометрії, основ теорії функцій, диференціального числення функцій однієї змінної та інтегрального числення функцій однієї змінної до розв'язування практичних задач з вищої математики (II), оптимізаційних методів та моделей, дослідження операцій, дискретного аналізу, економічної кібернетики, моделювання економіки та моделей економічної динаміки.

Тривалість. Всього – 270 годин: лекції – 54 години; практичні – 86 годин; самостійна робота – 130 годин.

Форма контролю – залік, екзамен

Назва дисципліни: **Теорія ймовірностей і математична статистика**

Статус: дисципліни фундаментальної та природничо-наукової підготовки

Рік: II, семестр III

Мета: формування системи теоретичних знань і практичних навичок з основ імовірісно-статистичного апарату, основних методів кількісного вимірювання випадковості дії факторів, що впливають на будь-які процеси, засад математичної статистики, яка використовується під час планування, організації та управління виробництвом, оцінювання якості продукції, системного аналізу економічних структур та технологічних процесів.

Завдання: вивчення основних принципів та інструментарію імовірісно-статистичного апарату, який використовується для розв'язування

економічних задач, математичних методів систематизації, опрацювання та застосування статистичних даних для наукових та практичних висновків.

Тривалість. Всього – 180 годин: лекції – 44 години; практичні – 58 годин; самостійна робота – 78 годин.

Форма контролю – екзамен

Назва дисципліни: **Оптимізаційні методи та моделі**

Статус: дисципліни фундаментальної та природничо-наукової підготовки

Рік: II, семестр IV

Мета. Формування фундаментальних теоретичних знань та практичних навиків застосування економіко-математичних методів для розв'язування різноманітних оптимізаційних задач управління в економіко-виробничих системах.

Завдання. Оволодіння певними теоретичними знаннями (вивчити основні розділи оптимізаційних методів та моделей); застосування теоретичних знань на практиці до розв'язування конкретних виробничих завдань.

Тривалість: всього – 90 годин: лекції – 18 годин; практичні – 18 годин; самостійна робота – 54 години.

Форма контролю – екзамен

Назва дисципліни: **Економетрика**

Статус: дисципліни фундаментальної та природничо-наукової підготовки

Рік: III, семестр V

Мета полягає в вивченні особливостей основних типів економетричних моделей та методів їх побудови, а також в отриманні студентами умінь і навичок з прикладного застосування засвоєних знань.

Завдання. Оволодіння знаннями, вміннями і навичками щодо побудови економетричних моделей соціальних та економічних процесів і систем, а також аналізу таких систем на основі методів економетрики.

У результаті вивчення дисципліни «Економетрика» студенти повинні *знати:*

- сутність економетричного моделювання та його етапи;
- методи тестування економічної інформації;
- методи оцінювання параметрів економетричної моделі з урахуванням особливостей економічної інформації;
- методи оцінювання достовірності економетричної моделі та її параметрів;
- методи оцінювання прогностичних властивостей моделі;
- методи економетричного прогнозування з урахуванням особливостей економетричних моделей.

вміти:

- ідентифікувати змінні моделі;
- специфікувати модель;
- оцінювати параметри економетричної моделі в разі:
 - а) нормально розподілених залишків моделі;
 - б) гетероскедастичності;
 - в) мультиколінеарності пояснюючих змінних;
 - г) наявності залежності залишків з пояснюючими змінними: визначати прогностні властивості моделі.
- перевіряти достовірність моделі та її параметрів;
- розраховувати точковий та інтервальні прогнози на основі оцінених економетричних моделей;
- визначати основні економічні характеристики взаємозв'язку між змінними та правильно їх тлумачити.

Тривалістю. Всього – 180 годин: лекції – 44 годин; практичні – 58 годин; самостійна робота – 78 годин.

Форма контролю – екзамен

Назва дисципліни: **Інформатика**

Статус: дисципліни фундаментальної та природничо-наукової підготовки

Рік: I, семестр I-II

Мета. Формування знань з теоретичних засад і принципів побудови сучасних і перспективних електронно-обчислювальних машин, основ і прикладних систем обробки економічної інформації; формування вмінь орієнтуватись у складній комп'ютерній мережі; набуття практичних навичок із програмування таких процедур.

Завдання. Оволодіння основними термінами та поняттями з теорії інформаційних технологій. Вивчення та набуття навичок та застосування інструментів комп'ютерних технологій до конкретних економічних задач, зокрема, щодо підготовки текстових документів різної складності, резервування інформації та її безпеки, розробки електронних таблиць та баз даних, презентацій, використання локальних комп'ютерних мереж та мережі Інтернет.

Тривалість. Всього – 270 годин: лекції – 44 години; практичні – 44 години; лабораторні – 86 годин; самостійна робота – 96 годин.

Форма контролю – залік, екзамен

3. Дисципліни професійної та практичної підготовки

Назва дисципліни: **Іноземна мова**

Статус: цикл професійної та практичної підготовки

Рік: I, семестр I

Мета. Даний предмет передбачає опанування таким рівнем знань, навичок і вмінь, який забезпечить необхідну комунікативну спроможність в сферах: ситуативного та професійного спілкування в усній і письмовій формах: 1) читання й реферування оригінальної загальнонаукової або загальнотехнічної інформації; 2) елементарного спілкування по загальним питанням спеціальності та в межах загальнонавчаних норм: під час закордонної подорожі; 3) написання особистих та простих ділових листів.

Фонетичний мінімум має забезпечувати правильне артикулювання звуків та відповідне інтонаційне оформлення речень.

Граматичний мінімум охоплює ключові положення морфології та синтаксису й дозволяє правильно розуміти зміст оригінальних текстів з фаху.

Лексичний мінімум на кінець курсу повинен складатися із 1400-1500 одиниць. Характер лексики – стилістично нейтральний. Шар спеціальної термінології – загальнонауковий або загальнотехнічний.

Усна мова. Навички спілкування із використанням 800-900 загальнонавчаних формул висловлювання; звертання, вітання, прощання, подяки, прохання, запрошення, пропозиції, наказу, поздоровлення, побажання, поради, початку розмови, згоди, незгоди, упевненості, сумніву, надії, розчарування, радості, стурбованості, прикрощі, жалю, співчуття. Навички елементарного спілкування в мовних ситуаціях під час закордонної подорожі: «Аеропорт», «Митниця», «Міський транспорт», «Орієнтація у місті», «Готель», «Заклади харчування», «Пошта», «Культурні заклади», «Магазин», «У лікаря», «Країна, мова якої вивчається», «Про себе та сім'ю», «Спеціальність».

Письмо. Навички написання анотації та реферату до наукової статті. Особисте листування та прості ділові папери, заповнення анкет та складання curriculum vitae.

Загальні вимоги до курсу: Грамотне оформлення ділового мовлення в усній та писемній формах. Правильне складання з точки зору структури та відповідних граматичних вимог окремих ділових паперів.

Конкретні вимоги. Забезпечення вмінь вільного користування лексикою ділових паперів та правилами її вживання. Підвищення загального рівня культури ділового спілкування.

Завдання. Вимоги до знань та умінь:

Після закінчення курсу студент повинен *знати*:

- програмний матеріал з усього комплексу фонетичних та лексико-граматичних правил;
- методику самостійної позааудиторної роботи над удосконаленням мови;
- граматичні вимоги щодо правильного оформлення ділового мовлення в усній та письмовій формах.

Після закінчення курсу студент повинен вміти:

- вільно і правильно розмовляти однією з іноземних мов у різних ситуаціях, головним чином у ситуаціях професійного спілкування;
- читати та анотувати художні тексти;

- виступати з доповідями та повідомленнями з тематики своїх професійних інтересів;
- виконувати свої курсові та дипломні роботи, захищати їх іноземною мовою;
- вільно користуватися лексикою ділових паперів.

Тривалість. Всього – 180 год., практичні – 68 год., самостійна робота – 112 год.

Форма контролю – екзамен

Назва дисципліни: **Регіональна економіка**

Статус: дисципліни професійної та практичної підготовки

Рік: I, *семестр* I

Мета: формування знань щодо теоретичних і практичних засад територіальної організації продуктивних сил України, сучасного стану та напрямів регіонального розвитку економіки, а також екологічних знань, мислення та свідомості економістів.

Завдання курсу полягає у засвоєнні теорії регіональної економіки і регіонального розвитку, наукових засад регіональної економічної політики; оволодіння знаннями про територіальну і галузеву структуру господарського комплексу України та її регіонів; об'єктивну необхідність раціонального та ефективного використання природних, науково-виробничих, людських ресурсів регіонів країни; засвоєння принципів раціонального природокористування та охорони навколишнього середовища, понять про екологічний моніторинг, екологічні нормативи і стандарти.

Тривалість. Всього – 90 годин: лекції – 18 годин; практичні – 16 годин; самостійна робота – 56 годин.

Форма контролю – екзамен

Назва дисципліни: **Економіка підприємства**

Статус: дисципліни професійної та практичної підготовки

Рік: II, *семестр* III

Мета: отримання студентами знань, вмінь і навичок, з економіки підприємства, що дозволяють у майбутньому спеціалісту компетентно вирішувати практичні завдання безпосередньо на підприємствах. В процесі вивчення дисципліни «Економіка підприємства» розглядаються: визначення сутності підприємства як суб'єкта підприємницької діяльності; вивчення питань обґрунтування та вибору методів і формування системи показників оцінювання економічних результатів; вивчення питань з ефективності діяльності підприємства, його конкурентно спроможності; формування вмінь ефективного використання ресурсного і виробничо-господарського потенціалу; прищеплення вміння творчого пошуку напрямків та резервів удосконалення; управління підприємством на основі інвестиційно-інноваційної моделі розвитку.

Тривалість. Всього – 90 годин: лекції – 18 годин; практичні – 16 годин; самостійна робота – 56 годин.

Форма контролю – екзамен

Назва дисципліни: **Міжнародна економіка**

Статус: дисципліни професійної та практичної підготовки

Рік: II, семестр III

Мета: формування системи знань з міжнародної економіки, умов, форм, методів та основного інструментарія міжнародної економічної діяльності.

Завдання: вивчення сутності і тенденцій інтернаціоналізації економіки, форм, методів, суб'єктів і рівнів міжнародної економічної діяльності, принципів і середовища її розвитку, практики здійснення та механізмів регулювання; набуття вмінь аналізувати й оцінювати світогосподарські явища та процеси у контексті національних інтересів України.

Тривалість. Всього – 90 годин: лекції – 18 годин; практичні – 16 годин; самостійна робота – 56 годин.

Форма контролю – залік

Назва дисципліни: **Бухгалтерський облік**

Статус: дисципліни професійної та практичної підготовки

Рік: II, семестр IV

Мета: формування системи знань з теорії та практики ведення бухгалтерського обліку на підприємствах.

Завдання: вивчення методів раціональної організації та ведення бухгалтерського обліку на підприємствах на підставі використання прогресивних форм і національних стандартів; набуття навичок опрацювання і використання облікової інформації в управлінні.

Тривалість. Всього – 90 годин: лекції – 18 годин; практичні – 18 годин; самостійна робота – 54 години.

Форма контролю – екзамен

Назва дисципліни: **Статистика**

Статус: дисципліни професійної та практичної підготовки

Рік: II, семестр IV

Мета: надання знань щодо методів збирання, оброблення й аналізу інформації стосовно соціально-економічних явищ і процесів.

Завдання: вивчення принципів організації статистичних спостережень, методик розрахунків показників статистичного аналізу соціально-економічних явищ і процесів.

Тривалість. Всього – 90 годин: лекції – 18 годин; практичні – 18 годин; самостійна робота – 54 години.

Форма контролю – залік

Назва дисципліни: **Фінанси, гроші та кредит**

Статус: дисципліни професійної та практичної підготовки

Рік: III, семестр V

Мета навчального курсу «Фінанси, гроші та кредит» є формування системи базових знань з теорії фінансів, грошей, кредиту, засвоєння закономірностей функціонування грошового та фінансового ринків як теоретичної основи державної монетарної, валютної, податкової та бюджетної політики розвитку банківської справи та ринку фінансових послуг; формування спеціальних знань і практичних навичок з питань організації фінансових відносин та їх функціонування на макро- і мікроекономічному рівнях.

Завдання дисципліни – дати майбутнім фахівцям з економіки знання щодо сутності та функцій таких категорій, як «фінанси», «гроші», «кредит», зміст основних теорій грошей, поняття грошового обігу, грошових потоків, монетарного та фінансового ринків, грошових та валютних систем, основ кредитних, розрахункових, валютних, податкових та бюджетних відносин, тобто сформуванню у студентів теоретичну базу для наступного оволодіння практикою використання грошово-кредитних та фінансових інструментів в бізнесі та в системі регулювання економіки України.

Тривалість. Всього – 180 годин: лекції – 34 години; практичні – 34 години; самостійна робота – 112 годин.

Форма контролю – екзамен

Назва дисципліни: **Менеджмент**

Статус: дисципліни професійної та практичної підготовки

Рік: III, семестр V

Мета: формування сучасного управлінського мислення та системи спеціальних знань у галузі менеджменту, формування розуміння концептуальних основ системного управління організаціями; набуття умінь аналізу внутрішнього та зовнішнього середовищ, прийняття адекватних управлінських рішень. Предметами вивчення та засвоєння в основах менеджменту є загальні закономірності, принципи формування, функціонування та розвитку системи управління організацією; управлінські відносини.

Тривалість. Всього – 90 годин: лекції – 18 годин; практичні – 16 годин; самостійна робота – 56 годин.

Форма контролю – екзамен

Назва дисципліни: **Маркетинг**

Статус: дисципліни професійної та практичної підготовки

Рік: III, семестр VI

Мета: передбачає набуття студентами системних знань з теоретичних засад та організаційно-методичних основ формування та функціонування

системи маркетингу на підприємстві. Предметом вивчення дисципліни є закономірності розвитку маркетингу, системи маркетингу підприємства, процеси оперативного і стратегічного управління маркетингу.

Тривалість. Всього – 90 годин: лекції – 18 годин; практичні – 18 годин; самостійна робота – 54 години.

Форма контролю – екзамен

Назва дисципліни: **Економічна кібернетика**

Статус: дисципліни професійної та практичної підготовки

Рік: III, семестр V-VI

Мета. Ознайомитися із сучасними науковими досягненнями в теоретичних питаннях економічної кібернетики, сформуванню системне світосприйняття, прогресивне економічне мислення щодо дослідження економічних процесів і систем, усвідомлення наукових підходів до розв'язання економічних проблем з використанням найсучасніших інформаційних технологій, нових комп'ютерних методів управління та прийняття ефективних управлінських рішень;

Завдання. Формування системи знань про предмет і суть економічної кібернетики, її місце в області моделювання виробничих систем, вироблення практичних навичок у виборі методів математичного моделювання і в організації у майбутнього процесу кібернетичного управління.

Тривалість. Всього – 360 годин: лекції – 90 годин; практичні – 90 годин; лабораторні – 30 годин; самостійна робота – 150 годин.

Форма контролю – залік, екзамен

Назва дисципліни: **Дослідження операцій**

Статус: дисципліни професійної та практичної підготовки

Рік: IV, семестр VII

Мета полягає в формуванні у студентів знань, умінь і навичок з:

а) використання методології, концепції, методів і технологій дослідження раціональної поведінки організаційно-економічних систем і кількісних методів прийняття рішень на засадах системного аналізу;

б) використання існуючих методик та можливостей дослідження операцій в процесі проведення аналізу ефективності функціонування керованих систем;

в) оцінки існуючих напрацювань в сфері економіко-математичного моделювання окремих аспектів діяльності господарських систем та розробки нових математичних моделей відповідно до поставлених цілей та наявних ресурсів;

в) розробки науковообґрунтованих програм роботи господарських систем.

Завдання. У результаті вивчення дисципліни студенти повинні:

– знати базові теоретико-методологічні підходи до побудови математичних моделей операцій та проведення їх аналізу для оптимізації як

окремих напрямів діяльності підприємства, так і підвищення загальної ефективності роботи цілих господарських систем;

– вміти відповідно до поставлених практичних завдань своєчасно застосовувати наявні в них знання, уміння і навички з розв'язку побудованих задач дослідження операцій та проводити оцінку перспектив їхнього практичного втілення.

Тривалість. Всього – 180 годин: лекції – 44 години; практичні – 44 години; лабораторні – 14 годин; самостійна робота – 78 годин.

Форма контролю – екзамен

Назва дисципліни: Моделювання економіки

Статус: дисципліни професійної та практичної підготовки

Рік: III, семестр VII

Мета. Формування системи знань з методології, методики та інструментарію побудови економіко-математичних моделей, їх аналізу та використання.

Завдання. Оволодіння теоретичними знаннями та інструментарієм моделювання економічних явищ та процесів на макро-, мезо- та мікрорівнях; вміння самостійно здійснювати аналіз економіко-математичних методів і моделей та застосовувати їх до вирішення конкретних економічних задач.

Тривалість. Всього – 180 годин: лекції – 46 годин; практичні – 36 годин; лабораторні – 26; самостійна робота – 72 години.

Форма контролю – екзамен

Назва дисципліни: Технологія проектування та адміністрування баз і сховищ даних

Статус: дисципліни професійної та практичної підготовки

Рік: III, семестр V-VI

Мета: вивчення курсу «Бази даних та бази знань» передбачає наявність систематичних та ґрунтовних знань із суміжних курсів (комп'ютерна техніка, математичне програмування, вища математика, комп'ютерні мережі та технології, математичне програмування, економетрика), цілеспрямованої роботи над вивченням спеціальної літератури, активної роботи на лекціях та практичних заняттях, самостійної роботи та виконання індивідуальних завдань.

Завдання: оволодіння цим курсом повинно виробити у студентів навички проектування баз даних та сховищ даних, практичного використання систем управління базами даних та пакетів прикладних програм спеціального призначення для побудови інформаційних систем в процесі обробки економічної інформації при прийнятті управлінських рішень. Отримати навички адміністрування баз даних.

Тривалість. Всього – 180 годин: лекції – 54 годин; практичні – 52 години; самостійна робота – 74 години.

Форма контролю – екзамен

Назва дисципліни: Інформаційні системи і технології в економіці

Статус: дисципліни професійної та практичної підготовки

Рік: IV, семестр VII

Мета. ознайомитися із сучасними науковими досягненнями в теоретичних та практичних питаннях інформаційних систем та технологій в економіці, формування знань і навичок щодо сучасних інформаційних систем і технологій, їх місця в різних галузях та на різних рівнях управління економікою, а також практичних навичок ефективного використання сучасних інформаційних технологій в процесі здійснення управлінської діяльності в організації.

Завдання. Оволодіння основними термінами та поняттями з основ інформаційних систем та технологій в економіці. Вироблення практичних навичок ефективного використання сучасних інформаційних технологій в різних галузях та на різних рівнях управління економікою.

Тривалість. Всього – 180 годин: лекції – 60 годин; практичні – 42 години; самостійна робота – 78 годин.

Форма контролю – екзамен

Назва дисципліни: Системи опрацювання та захисту економічної інформації

Статус дисципліни професійної та практичної підготовки

Рік: IV, семестр VII

Мета. Формування системи теоретичних знань та практичних навичок з основ систем опрацювання та захисту економічної інформації, систем опрацювання економічної інформації в податковій сфері, у страхуванні, на ринку цінних паперів, у бухгалтерському обліку, у фінансових розрахунках, у маркетинговій діяльності, в управлінні трудовими ресурсами, обробка банківської інформації, основ захисту економічної інформації.

Завдання. Оволодіння основними термінами та поняттями з основ систем опрацювання та захисту економічної інформації, систем опрацювання економічної інформації в податковій сфері, у страхуванні, на ринку цінних паперів, у бухгалтерському обліку, фінансових розрахунках, у маркетинговій діяльності, в управлінні трудовими ресурсами, обробка банківської інформації, основ захисту економічної інформації. Набуття навичок застосування знань з основ систем опрацювання та захисту економічної інформації, систем опрацювання економічної інформації в податковій сфері, у страхуванні, на ринку цінних паперів, у бухгалтерському обліку, фінансових розрахунках, у маркетинговій діяльності, в управлінні трудовими ресурсами, обробка банківської інформації, основ захисту економічної інформації.

Тривалість. Всього – 180 годин: лекції – 52 години; практичні – 50 годин; самостійна робота – 78 годин.

Форма контролю – екзамен

Назва дисципліни: **Лінійна алгебра**

Статус: дисципліни професійної та практичної підготовки

Рік: I, семестр I

Мета. Формування фундаментальних теоретичних знань та практичних навиків з лінійної алгебри та аналітичної геометрії.

Завдання. Оволодіння основними термінами та поняттями лінійної алгебри та аналітичної геометрії на рівні відтворення, тлумачення та використання. Набуття навичок застосування знань з лінійної алгебри та аналітичної геометрії до розв'язування практичних задач з вищої математики, економетрики, оптимізаційних методів та моделей, дослідження операцій, дискретного аналізу та моделювання економіки.

Тривалість. Всього – 90 годин: лекції – 16 годин; практичні – 18 годин; самостійна робота – 56 годин.

Форма контролю – екзамен

Назва дисципліни: **Алгоритми і програмування**

Статус: дисципліни професійної та практичної підготовки

Рік: I, семестр II

Мета. Формування фундаментальних теоретичних знань з теорії алгоритмів; з алгоритмізації процедур обробки економічної інформації; набуття практичних навичок із програмування таких процедур.

Завдання. Оволодіння основними термінами та поняттями з теорії алгоритмів, вивчення типів алгоритмічних процесів та принципів їх побудови. Вивчення технології програмування для кваліфікованого володіння сучасними програмними пакетами (бухгалтерськими, статистичними системами фінансових розрахунків тощо) при формуванні конкретні конфігурації пакетів, програмуючи конкретні умови. Освоєння технології алгоритмізації та наступного програмування при практичному використанню економіко-математичних моделей.

Тривалість. Всього – 180 годин: лекції – 46 годин; практичні – 36 годин; лабораторні 26; самостійна робота – 72 годин.

Форма контролю – екзамен

Назва дисципліни: **Вища математика (II)**

Статус: дисципліни професійної та практичної підготовки

Рік: II, семестр I-II

Мета. Формування фундаментальних теоретичних знань та практичних навиків з диференціального числення функцій багатьох змінних, кратних інтегралів, рядів та диференціальних рівнянь.

Завдання. Оволодіння основними термінами та поняттями з диференціального числення функцій багатьох змінних, кратних інтегралів, рядів та диференціальних рівнянь на рівні відтворення, тлумачення та

використання. Набуття навичок застосування знань з диференціального числення функцій багатьох змінних, кратних інтегралів, рядів та диференціальних рівнянь до розв'язування практичних задач з оптимізаційних методів та моделей, дослідження операцій, дискретного аналізу, економічної кібернетики, моделювання економіки та моделей економічної динаміки.

Тривалість. Всього – 270 годин: лекції – 72 години; практичні – 104 години; самостійна робота – 94 години.

Форма контролю – залік, екзамен

Назва дисципліни: *Методологія економіко-математичного моделювання*

Статус: дисципліни професійної та практичної підготовки

Рік: IV, семестр VIII

Мета. Формування системи знань з методології, методики та інструментарію побудови економіко-математичних моделей, їх аналізу та використання.

Завдання. Оволодіння теоретичними знаннями та інструментарієм моделювання економічних явищ та процесів на макро-, мезо- та мікрорівнях; вміння самостійно здійснювати аналіз економіко-математичних методів і моделей та застосовувати їх до вирішення конкретних економічних задач.

Тривалість. Всього – 90 годин: лекції – 24 години; практичні – 24 години; самостійна робота – 42 години.

Форма контролю – екзамен

Назва дисципліни: *Моделі економічної динаміки*

Статус: дисципліни професійної та практичної підготовки

Рік: IV, семестр VII

Мета. Формування системи теоретичних знань і практичних навичок побудови та аналізу математичних моделей динаміки розвитку економічних процесів.

Завдання. Оволодіння теоретичними знаннями та інструментарієм моделювання динамічних економічних процесів; вміння формувати постановку і самостійно розв'язувати задачі аналізу, прогнозування, прийняття рішень та управління ризиком з використанням моделей.

Тривалість. Всього – 180 годин: лекції – 52 години; практичні – 50 годин; самостійна робота – 78 годин.

Форма контролю – екзамен

4. Дисципліни самостійного вибору навчального закладу

Назва дисципліни: **Іноземна мова (II)**

Статус: дисципліни самостійного вибору вищого навчального закладу

Рік: I, II, семестр II, III

Метою навчальної дисципліни «Іноземна мова (II)» є формування необхідної комунікативної спроможності в сферах професійного та ситуативного спілкування в усній і письмовій формах, навичок практичного володіння іноземною мовою в різних видах мовленнєвої діяльності в обсязі тематики, що обумовлена професійними потребами; оволодіння новітньою фаховою інформацією через іноземні джерела.

Основними завданнями вивчення даної дисципліни є формування в студентів таких іншомовних комунікативних компетентностей: лінгвістичної – коректування, уніфікація та розвиток системи базових мовних знань з фонетики, граматики й лексики іноземної мови;

Тривалість. Всього – 270 год., лекції – 0 год., практичні – 104 год., самостійна робота – 166 год.

Форма контролю – залік, екзамен

Назва дисципліни: **Безпека життєдіяльності та цивільний захист**

Статус: дисципліни самостійного вибору вищого навчального закладу

Рік: I, семестр II

Мета: сформувати знання і навички щодо заходів і способів захисту людей в умовах виникнення надзвичайних ситуацій, шляхів підвищення життєдіяльності; підготовка фахівця, який володітиме знаннями з формування системи теоретичних і прикладних знань із правових, економічних і організаційних питань захисту людини від зброї масової поразки супротивника та впливу негативних факторів середовища мешкання і праці.

Завдання: навчити студентів: ідентифікувати потенційні небезпеки, тобто розпізнавати їх вид, визначати просторові та часові координати, величину та імовірність їх прояву; визначати небезпечні, шкідливі та вражаючі фактори, що породжуються джерелами цих небезпек; прогнозувати можливість і наслідки впливу небезпечних та шкідливих факторів на організм людини, а вражаючих факторів на безпеку системи «людина-життєве середовище»; використовувати нормативно-правову базу захисту особистості та навколишнього середовища, прав особи на працю, медичне забезпечення, захист у надзвичайних ситуаціях тощо; розробляти заходи та застосовувати засоби захисту від дії небезпечних, шкідливих та вражаючих факторів; запобігати виникненню надзвичайних ситуацій, в разі їх виникнення приймати адекватні рішення та виконувати дії, спрямовані на їх ліквідацію; використовувати у своїй практичній діяльності громадсько-політичні, соціально-економічні, правові, технічні, природоохоронні, медико-

профілактичні та освітньо-виховні заходи, спрямовані на забезпечення здорових і безпечних умов існування людини в сучасному навколишньому середовищі; планувати заходи щодо створення здорових і безпечних умов життя та діяльності в системі «людина-життєве середовище» теоретична та практична підготовка студентів з питань:

- нормативні документи з організації систем захисту людини від зброї масової поразки;

- теоретичні основи негативного впливу іонізуючих випромінювань на оточуюче середовище та живих істот;

Тривалість. Всього – 90 год., лекції – 18 год., практичні – 18 год., самостійна робота – 54 год.

Форма контролю – залік

Назва дисципліни: **Дискретний аналіз**

Статус: дисципліни самостійного вибору навчального закладу

Рік: II, семестр IV

Мета. Формування знань з дискретної математики.

Завдання. Оволодіння основними термінами та поняттями з дискретної математики на рівні відтворення, тлумачення та використання. Набуття навичок застосування знань дискретної математики для дослідження, аналізу та моделювання економічних систем та процесів.

Тривалість: всього – 180 год., лекції – 64 год., практичні – 44 год., самостійна робота – 72 год.

Форма контролю – залік

5. Дисципліни вільного вибору студента

Назва дисципліни: **Фінансова математика**

Статус: дисципліни вільного вибору студента, спецкурс 1

Рік: II, семестр III

Мета. Формування знань з фінансової математики.

Завдання. Оволодіння основними термінами та поняттями з фінансової математики на рівні відтворення, тлумачення та використання. Набуття навичок застосування знань фінансової математики для дослідження, аналізу та моделювання економічних систем та процесів.

Тривалість: всього – 90 год., лекції – 18 годин, практичні – 18 годин, самостійна робота – 54 години.

Форма контролю – залік

Назва дисципліни: **Теорія ігор**

Статус: дисципліни вільного вибору студента, спецкурс 2

Рік: III, семестр IV

Мета. Формування знань з теорії ігор.

Завдання. Оволодіння основними термінами та поняттями з теорії ігор на рівні відтворення, тлумачення та використання. Набуття навичок застосування знань теорії ігор для дослідження, аналізу та моделювання економічних систем та процесів.

Тривалість. Всього – 90 год., лекції – 18 годин, практичні – 16 годин, самостійна робота – 56 годин.

Форма контролю – залік

8. ФАХОВЕ СПРЯМУВАННЯ ТА КВАЛІФІКАЦІЙНІ ВИМОГИ ДО ФАХІВЦІВ ОКР «БАКАЛАВР» 6.030502 «ЕКОНОМІЧНА КІБЕРНЕТИКА»

Бакалавр – освітньо-кваліфікаційний рівень вищої освіти особи, яка на основі освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра здобула повну вищу освіту, спеціальні уміння та знання, достатні для виконання завдань та обов'язків (робіт) певного рівня професійної діяльності, що передбачені для первинних посад у певному виді діяльності.

Освітньо-кваліфікаційна характеристика бакалавра за напрямом підготовки 0501 «Економіка і підприємництво» випускника вищого навчального закладу є нормативним документом, в якому узагальнюється зміст освіти, тобто відображаються цілі освітньої та професійної підготовки, визначається місце фахівця в структурі господарства держави і вимоги до його компетентності, інших соціально важливих властивостей та якостей.

Бакалавр економічної кібернетики підготовлений для використання наступних видів економічної діяльності (згідно з Державним класифікатором видів економічної діяльності – ДК 009-096):

- J 65 – Фінансове посередництво, зокрема,
- J 65.23 – інші види фінансового посередництва;
- J 67 – Допоміжна діяльність у сфері фінансів і страхування, зокрема,
- J 67.11 – Управління фінансовими ринками,
- J 67.12.3 – Контроль і регулювання портфелів активів,
- J 67.13.9 – інші види допоміжної діяльності у сфері фінансів;
- K 72 – Діяльність у сфері інформатизації, зокрема,
- K 72.1 – Консультації з питань інформатизації,
- K 72.3 – Оброблення даних,
- K 72.4 – Робота з азами даних;
- K 73 – Дослідження та розробки, зокрема,
- K 73-2 – Дослідження та розробки в галузі гуманітарних та суспільних наук, в частині, що стосується економіки, статистики, організації та управління;
- K 74 – Послуги, надані переважно юридичним особам, зокрема,
- K 74.12 – діяльність у сфері бухгалтерського обліку,
- K 74.13 – дослідження ринку та вивчення суспільної думки,
- K 74.14 – консультації з питань комерційної діяльності та управління,
- K 74.15 – керівництво підприємствами;
- L 75.1 – Державне управління загального характеру в економічній та соціальній галузі, в частині, що стосується керівництва, функціонування та підтримки інформаційних служб, зокрема,
- L 75.11.7 – Діяльність у сфері статистики та соціології,
- L 75.13 – Курування діяльності у сфері економіки;
- L 75.2 – Діяльність, віднесена до компетенції держави, зокрема,

- L 75.21 – міжнародні відносини, в частині, що стосується керівництва, функціонування та підтримки інформаційних служб;
- DE 22.3 – Тиражування записів на магнітних носіях, зокрема,
- DE 22.33 – Тиражування записів програмного забезпечення комп'ютерів.

Бакалав економічної кібернетики підготовлений для роботи на підприємствах, в установах та організаціях усіх галузей та форм власності, а також в органах державного управління всіх рівнів.

Відповідно до Державного Класифікатора професій, а також Класифікаційним довідником посад керівників, фахівців та службовців бакалаври з фаху «Економічна кібернетика» здатні виконувати зазначену нижче професійну роботу та займати первинні посади (професійні назви робіт, коди та назви класифікаційних угруповань професій та назви первинних посад наведено у таблиці 1.)

Зміст виробничої функції	Назва типової задачі діяльності	Шифр типової задачі діяльності	Зміст уміння	Шифр уміння
1	2	3	4	5
Аналіз і прогнозування політичних, економічних, культурних, соціальних подій та явищ		3.01	Розпізнавати в різних політичних, економічних, культурних, соціальних явищах та подіях складові компоненти, що несуть в собі позитивні та негативні наслідки шляхом їх аналізу в рамках загально-визнаних філософських концепцій розвитку суспільства	3.01.ПР.Р.01
			Аналізувати зовнішню та внутрішню політику держави, реалізовувати її пріоритети та захищати її інтереси	3.01.ПР.Р.02
Спілкування державною та як найменш однією з іноземних мов		3.02	Вести діловодство та спілкування державною та іноземною мовами	3.01.ПР.Н.01

Користування сучасними інформаційними технологіями			Використовувати набуті знання та практичні навички щодо інформаційних технологій у практичній діяльності, впроваджувати їх у сучасних інформаційних системах, удосконалювати на цій основі планово-управлінську діяльність в державних та комерційних організаціях	3.03.ЗП.Р.01
Знання норм чинного державного законодавства, норм міжнародного права, усвідомлення демократичних принципів		3.04	Захищати свої та корпоративні інтереси у відповідних інстанціях	3.04.ПР.Р.01
			Забезпечувати правову легітимність прийнятих управлінських рішень та рішень по створенню та адаптації інформаційних систем в економіці	3.04.ПР.Р.02
			Застосовувати законодавчі норми щодо права на інтелектуальну власність	3.04.ПР.Р.03
Прийняття рішень і вибір стратегії діяльності з урахуванням загальнолюдських цінностей, інтересів суспільства, державних, виробничих, особистих інтересів		3.05	Враховувати в своїй виробничій діяльності специфічні особливості службових відносин та персональної відповідальності за прийняті рішення	3.05.ПР.Р.01
Активна участь в поліпшенні стану довкілля, забезпечення здоров'я людини, якості та безпеки її життя і діяльності на підстав стратегії		3.06	Вести і програмувати здоровий спосіб життя, стимулювати активний стиль поведінки і мотивацію професійної кар'єри, позитивне світосприйняття	3.06.ПП.О.0 1

сталого розвитку люства				
			Пропагувати байливе ставлення до оточуючого середовища, надавати пріоритет управлінським рішенням, що реалізують ресурсозберігаючі технології	3.06.ПП.О.0 2

а) видів типових задач діяльності:

ПФ – професійна,
 СВ – соціально-виробнича,
 СП – соціально-побутова;

б) класів задач діяльності:

С – стереотипна,
 Д – діагностична,
 Е – евристична;

в) видів уміння:

ПП – предметно-практичне,
 ПР – предметно-розумове,
 ЗП – знаково-практичне,
 ЗР – знаково-розумове;

г) рівнів сформованості даного уміння:

О – уміння виконувати дію, спираючись на матеріальні носії інформації щодо неї,

Р – уміння виконувати дію, спираючись на постійний розумовий контроль без допомоги матеріальних носіїв інформації,

Н – уміння виконувати дію автоматично, на рівні навичок;

г) здатностей:

З – здатність.

Компетенція бакалавра з економічної кібернетики

Спеціальність Економічна кібернетика максимально адаптована до вимог сучасного ринку праці.

Спеціальність Економічна кібернетика є унікальним поєднанням комп'ютерних і економічних дисциплін, що забезпечує можливість роботи в різних сферах економіки без здобування додаткової дорогої освіти і перепідготовки.

Фахівець готується до роботи в умовах ринкових відносин і багатоукладної економіки, може працювати на підприємствах і в організаціях, незалежно від форми власності, які займаються виробництвом і

реалізацією послуг, а також в органах державного управління, інвестиційно-консалтингових фірмах.

Випускник – професійний економіст, що досконало володіє інформаційними технологіями, навиками управління трудовим колективом, ведення підприємницької діяльності.

Фахівець даної галузі зможе успішно вирішувати такі практичні задачі:

- управління запасами на підприємствах;
- вивчення та прогнозування споживацького попиту;
- розробка та ведення баз даних на підприємствах різних галузей економіки;
- обробка економічної інформації в офісних та спеціалізованих інформаційних системах;
- оцінка ефективності інвестиційних проектів;
- розробка та підтримка Інтернет технологій управління бізнесом;
- захист інформації в комп'ютерних системах;

Випускники – професіонали в області економіки, математики, управління та інформаційних технологій:

- страхування;
- менеджмент організації;
- економіка підприємства;
- фінанси та аудит;
- комп'ютерні мережі;
- системне програмне забезпечення;
- моделювання та прогнозування розвитку економічних процесів на рівні регіону та підприємства;
- розробка та адміністрування баз даних.

Основною конкурентною перевагою спеціальності Економічна кібернетика є унікальне поєднання комп'ютерних та економічних дисциплін, що забезпечує можливість праці в різних сферах економіки без отримання додаткової дорого вартісної освіти і перепідготовки.

ГЛОСАРІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ З НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН

Автокореляція – взаємозв'язок послідовних елементів часового чи просторового ряду даних.

Автономні інвестиції – частина реальних інвестицій, що залежать тільки від факторів виробництва, і не залежать від змін національного доходу.

Авторегресійна модель – це кореляційно-регресійна модель, яка, крім факторних ознак, містить одне або більше попередніх значень результуючої змінної.

Адекватність моделі – ступінь відповідності модельованого процесу до процесу функціонування реальної системи.

Акселератор – спеціалізований графічний співпроцесор, орієнтований на виконання графічних операцій.

Активи – вимоги до всіх фізичних та юридичних осіб, у тому числі до банків.

Акціонер – особа, яка є власником акції.

Акція – цінний папір, що випускається акціонерним товариством і засвідчує права на участь в управлінні акціонерним товариством, отримання дивідендів на частку акції та частини майна акціонерного товариства за умови його ліквідації, а також інші права, передбачені законодавчими актами України.

Алгоритм управління – точно певний порядок вироблення управлінських рішень, формування планів, обміну інформацією в процесі управління.

Аналіз – функція управління, призначена для вивчення, систематизації, узагальнення і оцінки досягнутих результатів. На підставі даних аналізу виявляються вузькі місця в діяльності організації. Оцінюються кінцеві результати виробничої діяльності, обґрунтовуються управлінські рішення.

Аналіз систем управління – дослідження системи управління на основі розкладання її на складові частини (елементи) для вивчення кожного з них окремо і виявлення їх ролі і місця в системі. Виділені в процесі аналізу елементи піддаються синтезу, що дозволяє на новому рівні знання продовжити і поглибити дослідження системи.

Аналітичне моделювання – опис процесів функціонування системи за допомогою системи алгебраїчних, диференціальних, інтегральних або кінцево-різницевих рівнянь.

Аналітичні процедури – це використання й установлення взаємозв'язків, що дозволяють оцінити вірогідність наданого балансу та прикладеної до нього звітності.

Асортимент продукції – це перелік найменувань виробів із вказівкою одиниць вимірювання кожного з них.

Баланс – звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання і власний капітал.

Балансова вартість активу – вартість активу, за якою він включається до підсумку балансу.

Банківський переказ – це доручення банку своєму банку-кореспонденту виплатити певну суму грошей за розпорядженням і за рахунок переказодавця

іноземному отримувачу із зазначенням способу відшкодування банку-платнику виплаченої ним суми.

Банкрутство – визнана судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність та задовольнити вимоги кредиторів не інакше як через застосування ліквідаційної процедури.

Беззбитковість – це такий стан діяльності підприємства, коли бізнес не приносить ні прибутків, ні збитків, а виручка від реалізації продукції покриває лише витрати.

Бюджет (від англ. budget – буквально «сумка») – кошторис грошових витрат і доходів підприємства на визначений період (місяць, квартал, рік). Система бюджетів складає основу функціонування і розвитку підприємства.

Бюджетування – процес розробки оптимальних напрямів використання доходів і формування витрат підприємства в процесі здійснення його фінансово-господарської діяльності, розрахований на чітко визначений період часу.

Вибірка випадкова – вибірка, в якій кожний елемент сукупності, має відому, не нульову ймовірність стати предметом аналізу.

Витрати – зменшення економічних вигід у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками).

Виходи системи – результат реакції системи на вплив зовнішнього середовища та функціонування системи для досягнення певної мети.

Відеоадаптер – це пристрій, що керує процесом висновку на екран дисплея текстової інформації і графічних зображень.

Відеосистема ПК – складається з відеоадаптера (графічної плати) і дисплея (монітора).

Відхилення – алгебрична різниця між розміром (дійсним або граничним) і відповідним номінальним розміром.

Вхід системи характеризується сукупністю впливів на неї зовнішнього середовища.

Гіпотеза – наукове припущення, висунуте для пояснення будь-яких явищ (процесів) або причин, які зумовлюють даний наслідок.

Гомеостазис – підтримка істотних внутрішніх параметрів системи в певних (як правило, досить вузьких) межах для забезпечення оптимального режиму функціонування.

Гомоморфізм – відношення подібності двох систем у деякому структурному або функціональному аспекті, узагальнення поняття «ізоморфізм» на випадок однозначної відповідності в один бік.

Грошові кошти – готівка, кошти на рахунках у банках та депозити до запитання.

Гудвіл – ділова репутація підприємства, нематеріальний актив, вартість якого визначається як різниця між балансовою вартістю активів підприємства та його звичайною вартістю як цілісного майнового комплексу.

Дані – інформація, подана в певних формах, адекватних можливим процесам її обробки.

Дебітори – юридичні та фізичні особи, які внаслідок минулих подій заборгували підприємству певні суми грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів.

Демпінг – ввезення на митну територію України товарів за ціною, нижчою від порівняної ціни на подібний товар у країні експорту, що заподіює шкоду національному товаровиробнику подібного товару.

Дивіденди – частина чистого прибутку, розподілена між учасниками (власниками) відповідно до частки їх участі у власному капіталі підприємства.

Дизажіо – відхилення ринкового курсу цінних паперів від їх номінальної вартості в бік зменшення.

Динамічна система – система, в якій із часом відбуваються деякі зміни.

Дисипативні структури – структури, що виникають спонтанно у відкритих нерівноважних системах.

Дисперсія (англ. Variance) – міра відхилення значень випадкової величини від центру розподілу. Дисперсія випадкової величини є одним з параметрів розподілу ймовірностей – це середньоквадратичне відхилення від середнього значення. Інакше кажучи, це математичне сподівання піднесеного до другого степеня відхилення цієї змінної від її очікуваного значення (її математичного сподівання). Отже дисперсія є вимірюванням величини розпорошеності значень цієї змінної, беручи до уваги всі її значення і їхні ймовірності або ваги.

Диференціювання — процедура обчислення похідної.

Доходи – збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків власників).

Драйвер – програма, призначена для керування пристроями, що входять до складу ПК.

Економетричні методи економічного аналізу – методи економічного аналізу, які базуються на побудові економіко-математичних функцій і моделей та їх наступного економічного аналізу. Економіко-математичні функції – тип функціональної залежності між певними економічними параметрами (змінними), один з яких є залежною змінною, а інші – незалежними змінними. Ці функції або моделі поділяють на однофакторні (одна незалежна змінна) і багатфакторні (незалежних змінних кілька).

Економетрія (Економетрика) — наука, яка вивчає кількісні та якісні економічні взаємозв'язки з використанням математичних і статистичних методів та моделей. Теоретична економетрика розглядає статистичні властивості оцінок і випробувань, в той час як прикладна економетрика займається застосуванням економетричних методів для оцінки економічних теорій.

Економічна інформація – інформація, що виникає під час підготовки та у процесі виробничо-господарської діяльності й використовується для управління цією діяльністю.

Економічна кібернетика – напрямок кібернетики, що вивчає функціонування, розвиток та процеси управління економіки як цілеспрямованої цілісної системи, а передусім – інформаційні за своїм змістом механізми управління економічними процесами.

Економічна модель – виведення закономірностей розвитку економіки із відповідних економічних фактів.

Економічна політика держави – система економічних ідей, цілей держави, завдань та засобів їх досягнення, а також діяльність органів державної влади й управління щодо їх реалізації.

Економічна система – система, що здійснює виробництво, розподіл, обмін та споживання матеріальних благ.

Економічна система – спосіб організації національної економіки.

Економічне зростання – збільшення реального обсягу ВВП у країні.

Економічний контроль – сукупність економічних відносин, які виникають у системі взаємодії та управління продуктивними силами і виробничими процесами.

Економічні методи ДРЕ – створена державою система фінансового або матеріального стимулювання діяльності суб'єктів господарювання, що впливає на їхні економічні інтереси та обумовлює адекватну поведінку.

Експеримент – збір первинних даних за допомогою виділення порівняних груп людей і контролю перемінних складових і реакцій груп у різних ситуаціях.

Експерт – особа, яка має необхідні знання і юридичне право для дачі від свого імені висновку за результатами досліджуваного на прохання суб'єкта процесуального провадження питання.

Експертне опитування – інтерв'ю з людьми, що добре знають про предмет дослідження.

Експорт – продаж продукції (робіт, послуг) іноземним суб'єктам господарської діяльності та вивезення продукції за межі митних кордонів України з метою отримання доходів від виробничої або інших форм господарської діяльності.

Екстенсивний тип економічного зростання – зростання, що базується на кількісному збільшенні трудових і матеріальних ресурсів, які залучаються у виробництво.

Елемент системи – частина системи, яка не підлягає подальшому поділу, є неподільною з погляду задачі, що розв'язується, та виконує специфічну функцію.

Емерджентність системи – важлива властивість системи, яка полягає в тому, що сукупне функціонування взаємозв'язаних елементів системи породжує якісно нові функціональні властивості системи. Звідси впливає важливий висновок: система не зводиться до простої сукупності елементів; поділяючи систему на частини, досліджуючи кожна з них окремо, неможливо пізнати всі властивості системи в цілому.

Емісія цінних паперів – випуск в обіг акцій, облігацій та інших боргових зобов'язань, здійснюваний торгово-промисловими компаніями, кредитними установами і державою.

Емітент – особа, яка здійснює випуск емісійних цінних паперів.

Ентропія – кількісна міра невизначеності ситуації або події.

Ефект мультиплікатора – вплив зміни сукупних видатків на рівноважний ВВП (вплив, викликаний змінами у споживанні, інвестиціях, державних видатках або чистому експорті).

Ефективний розподіл ресурсів – розподіл ресурсів в економіці між виробництвом різних товарів та послуг, який максимізує задоволення потреб споживачів.

Ефективність (англ. efficiency; performance) – відношення корисного ефекту (результату) до витрат на його одержання.

Ефективність економічна – 1) показник економії суспільної праці в результаті застосування певних заходів; 2) зіставлення результатів (зокрема побічних і непрямих) господарської діяльності з витраченими ресурсами: трудовими, матеріальними, природними, фінансовими, основним капіталом тощо.

Європейський опціон – опціон, який може бути виконаний тільки на дату закінчення. Взаємопов'язаний термін – American option.

Життєвий цикл товару – період часу, протягом якого товар продається на ринку. Життєздатність товару включає декілька стадій: розробку, впровадження, зростання попиту, зрілість (насичення), спад. На кожній стадії товар по-різному рекламується, продається, має різну ціну.

Завдання дослідження – це теоретичні й практичні завдання (уведення) до наукового обігу нових понять, які мають «працювати» на мету дослідження.

Залежна змінна (англ. dependent variable) — у математичному моделюванні — змінна, яка розраховується за модельним рівнянням або відповідними правилами з використанням незалежних змінних (вхідних даних). Змінна, величина якої є чутливою до змін незалежних змінних.

Заощадження – сума грошового доходу, яка не використовується на поточне споживання і призначається для задоволення потреб у майбутньому.

Запаси – активи, які: 1) утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності; 2) перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; 3) утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством.

Збитки – перевищення суми витрат над сумою доходів, для отримання якого були здійснені ці витрати.

Зв'язки – спосіб, за допомогою якого елементи системи взаємодіють між собою. Зворотні зв'язки – складні механізми причинної залежності в системі, які полягає у тому, що вихід системи впливає на її вхід. Розрізняють негативні (послаблюють вплив вихідного сигналу) та позитивні (посилюють вплив вихідного сигналу) зворотні зв'язки.

Змінна – математична величина, значення якої може змінюватись у межах певної задачі.

Зобов'язання – заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди.

Зовнішнє середовище – це все те, що перебуває зовні системи, необхідні умови існування та розвитку системи.

Ієрархічна структура – структура складної системи, в якій безлічі складових її елементів розділені на підмножини різних рівнів – підсистеми, що володіють властивістю цілісності, як і вихідна система. Підсистеми пов'язані

багатоступінчатими відносинами підпорядкування одних рівнів (більш «низьких») іншим (більш «високим»).

Ієрархія системи – це розташування частин або елементів системи за певним порядком від вищого до нижчого.

Імпорт (імпорт товарів) – це купівля (у тому числі з оплатою у негрошовій формі) українськими суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності у іноземних суб'єктів господарської діяльності товарів із ввезенням їх на територію України, включаючи купівлю товарів, призначених для власного споживання установами та організаціями України, розташованими за її межами.

Індекс (лат. index від indico – вказую, subscript) – число, букви або інша комбінація символів, що вказує місце елемента в сукупності або характеризує стан деякої системи (список, реєстр, показчик).

Інвентаризація – це спосіб контролю фактичної наявності товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів, стану розрахунків та його відповідності даним бухгалтерського обліку на одну й ту саму дату.

Інвестиційна діяльність – придбання та реалізація тих необоротних активів, а також тих фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів.

Інноваційний проект – комплекс взаємозв'язаних заходів інвестиційного характеру, спрямованих на комерційне застосування науково-технічних розробок, освоєння нових видів продукції, послуг, упровадження новітніх технологій.

Інтерполяція – спосіб знаходження проміжних значень величини за наявним дискретним набором відомих значень.

Інформаційна система – система збору, зберігання, накопичення, пошуку і передачі, що застосовуються в системі управління.

Інформаційна технологія – сукупність методів і способів збору, нагромадження, обробки, зберігання, передавання, подання та використання інформації.

Інформація – повідомлення, відомості про якусь подію, чийось діяльність або розвиток якогось процесу, що зменшує нашу необізнаність про ці явища.

Ймовірність (лат. probabilitas, англ. probability) – числова характеристика можливості того, що випадкова подія відбудеться в умовах, які можуть бути відтворені необмежену кількість разів.

Канал зв'язку – система чи середовище, де здійснюється передавання сигналу.

Капітал – власність відповідної фізичної або юридичної особи на активи.

Кібернетика – наука про управління системами довільної природи, яка акцентує увагу на інформаційних аспектах управління.

Конкурентноздатність – здатність витримати конкуренцію в порівнянні з аналогічними товарами і послугами інших виробників в умовах ринку.

Кредити – це кошти та матеріальні цінності, які надаються у користування юридичним або фізичним особам на визначений строк та під процент.

Кредитний ризик – ризик несплати позичальником основного боргу і відсотків за ним.

Кредитоспроможність – наявність передумов для отримання кредиту і

здатність повернути його.

Кодування – процес подання інформації у вигляді деякої послідовності символів (кодових комбінацій).

Коефіцієнт еластичності (у виробничих функціях) – коефіцієнт, що показує, на скільки відсотків зросте випуск продукції, якщо фактор зросте на 1%.

Комбіноване моделювання – сполучення аналітичного й імітаційного моделювання.

Контролер – це пристрій керування периферійним устаткуванням.

Координація – узгодження дій елементів усередині соціальної системи і зовнішніх систем по відношенню до даної системи для досягнення спільних цілей.

Критерій – ознака, на підставі якого виконується оцінка, порівняння альтернатив, класифікація об'єктів управління.

Лаг – показник, що відображає відставання, або випередження в часі одного явища (наприклад, економічного) порівняно з іншим, пов'язаним з ним явищем. Лаг – в економіці, промисловості – розрив у часі між здійсненням капітальних вкладень і одержанням ефекту.

Лекція – основна форма проведення аудиторних занять у ВЕЗ, що призначена для викладання та засвоєння теоретичного матеріалу.

Лізинг – форма довгострокової оренди, яка передбачає передачу права користування майном іншому суб'єкту підприємницької діяльності на платній основі і на визначений угодою термін.

Ліквідація – припинення діяльності суб'єкта підприємницької діяльності, визнаного судом банкрутом, з метою здійснення заходів щодо задоволення визнаних судом вимог кредиторів шляхом продажу його майна.

Ліквідність – здатність окремих видів активів (майнових цінностей) до швидкої реалізації на ринку та перетворення на грошові активи.

Логістика – наука про оптимальне управління матеріальними, інформаційними та фінансовими потоками в економічних адаптивних системах із синергічними зв'язками.

Логістика (від грец. *logistika* – майстерність лічби) – вид діяльності, пов'язаний з рухом товарів, послуг та інформації між економічними суб'єктами.

Масив – впорядкований набір фіксованої кількості однотипних елементів, що зберігаються в послідовно розташованих комірках оперативної пам'яті, мають порядковий номер і спільне ім'я, що надає користувач.

Маржа – різниця між відсотковими ставками за наданий кредит і відсотковими ставками за залучені ресурси.

Математичне сподівання, середнє значення – одна з основних числових характеристик кожної числової змінної. Воно є узагальненим поняттям середнього значення сукупності чисел на той випадок, коли елементи множини значень цієї сукупності мають різну «вагу», ціну, важливість, пріоритет, що є характерним для значень випадкової змінної.

Матриця – математичний об'єкт, записаний у вигляді прямокутної таблиці чисел (чи елементів кільця), він допускає операції (додавання, віднімання, множення та множення на скаляр).

Метод Монте-Карло – чисельний метод проведення аналітичних

розрахунків за допомогою датчиків випадкових чисел (одержав назву методу статистичних випробувань).

Метод експертних оцінок або метод Дельфі (англ. Delphi technique) – один з основних класів методів науково-технічного прогнозування, який ґрунтується на припущенні, що на основі думок експертів можна збудувати адекватну модель майбутнього розвитку об'єкта прогнозування. Відправною інформацією при цьому є думка спеціалістів, які займаються дослідженнями й розробками в прогнозованій галузі.

Модель (англ. model, від лат. modulus – «міра, аналог, зразок») – відтворення чи відображення об'єкту, задуму (конструкції), опису чи розрахунків, що відображає, імітує, відтворює принципи внутрішньої організації або функціонування, певні властивості, ознаки чи(та) характеристики об'єкта дослідження чи відтворення (оригіналу).

Моделі систем масового обслуговування – моделі, призначені для встановлення залежностей між характером потоку заявок, числом каналів обслуговування, продуктивністю окремого каналу й ефективним обслуговуванням з метою знаходження найкращих шляхів керування цими процесами.

Моделювання – дослідження реальних систем, явищ і об'єктів за допомогою моделей, що охоплює побудову моделей, дослідження властивостей моделей та перенесення здобутих відомостей на реальні системи.

Монополізація – досягнення суб'єктом господарювання монопольного становища на ринку товару, підтримання або посилення цього становища.

Надмірність інформації – властивість, що характеризує можливість подання тієї самої інформації, тих самих повідомлень у більш економічній формі, тобто коротшими кодами.

Наука – сфера людської діяльності, спрямована на вироблення нових знань про природу, суспільство і мислення. Термін «наука» застосовується для назви окремих галузей наукового знання.

Наукова діяльність – інтелектуальна творча діяльність спрямована на здобуття і використання нових знань.

Наукова ідея – інтуїтивне пояснення явища (процесу) без проміжної аргументації, без усвідомлення всієї сукупності зв'язків, на основі яких робиться висновок. Наука передбачає два види ідей: конструктивні й деструктивні, тобто ті, що мають чи не мають значущості для науки і практики.

Наукова проблема – сукупність нових діалектно складних теоретичних або практичних питань, які суперечать існуючим знанням і потребують вирішення за допомогою наукових досліджень. Вони виникають у економіці закономірно під дією економічних законів у зв'язку з розвитком продуктивних сил і виробничих відносин.

Наукове пізнання – дослідження, яке характерне своїми особливими цілями і завданнями, методами отримання і перевірки нових знань. Воно сягає сутності явищ, розкриває закони їх існування та розвитку.

Науковий напрям – сегмент певної науки, де існують наукові школи і працюють десятки докторів і кандидатів наук, докторантів, аспірантів, студентів.

Науковий результат – нове знання, здобуте в процесі фундаментальних або прикладних наукових досліджень та зафіксована на носіях наукової інформації у формі наукового звіту, наукової праці, монографії тощо.

Науковий факт – подія чи явища, яке є основою для висновку або підтвердження. Він є елементом, який у сукупності з іншими становить основу наукового знання, відбиває об'єктивні властивості явищ та процесів.

Невизначеність – фундаментальна характеристика недостатньої забезпеченості процесу прийняття економічних рішень знаннями стосовно певної проблемної ситуації. Це, зокрема, невичерпне чи недостовірне (неточне) знання щодо різноманітних параметрів у майбутньому, породжене різними причинами, передусім – невичерпною й недостовірною інформацією щодо умов реалізації рішення, зокрема пов'язаних із цим рішенням вигод і витрат, відсутністю чітко визначених цілей та критеріїв їх оцінки, а також багатокритеріальністю.

Незалежна змінна (аргумент) – величина, що стоїть під знаком даної функції (тобто величина, від значень якої залежать значення функції).

Неплатоспроможність – неспроможність суб'єкта підприємницької діяльності виконати грошові зобов'язання перед кредиторами після настання встановленого строку їх сплати не інакше як через відновлення платоспроможності.

Область визначення – множина допустимих значень аргументу функції.

Оперативна пам'ять – це основна пам'ять ПК, призначена для збереження поточних даних і виконуваних програм, а також копій окремих модулів ОС.

Оренда – угода, за якою орендар набуває права користування необоротним активом за плату протягом погодженого з орендодавцем строку.

Основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік).

Пакет – це інформаційний блок (група байтів), що мають точно визначену структуру. У пакет входить заголовок зі зведеннями про маршрут доставки даних за адресою пункту призначення, власне дані, призначені для контролю повідомлення.

Параметри порядку – параметри системи, що визначають її поведінку.

Підсистема – сукупність елементів, об'єднаних спільним процесом функціонування, які, взаємодіючи, реалізують певну операцію, необхідну для досягнення поставленої перед системою в цілому мети.

Платоспроможність – здатність юридичної чи фізичної особи своєчасно і повністю виконати свої платіжні зобов'язання.

Поглинання – форма реорганізації, яка полягає в придбанні корпоративних прав фінансово неспроможного підприємства підприємством-санатором.

Поділ – форма реорганізації, за якої одна юридична особа припиняє свою діяльність, а на її базі створюються кілька нових підприємств, оформлених у вигляді самостійних юридичних осіб.

Подія (у теорії інформації) – кількісна чи якісна визначеність станів динамічної системи, яка фіксується спостереженнями.

Прибуток – перевищення суми доходів над сумою витрат, для отримання яких були здійснені ці витрати.

Прибуток – сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати. Приєднання – форма реорганізації, яка передбачає приєднання всіх обов'язків і прав однієї або кількох юридичних осіб-правопередників до іншої юридичної особи- правонаступника.

Призначення відеосистеми ПК – відобразити на екрані монітора відеодані, надані комп'ютером, чи інформацію, що вводиться з клавіатури.

Принцип Парето – емпіричне правило, яке передбачає наступну залежність: 20 % зусиль формують 80 % результату.

Прогноз (грец. prognosis – «знання наперед») – спеціальне наукове дослідження конкретних перспектив розвитку якого-небудь явища. У логіці під гіпотезою розуміють припущення, яке пояснює спостережуване явище, воно потребує перевірки на досліді та теоретичного обґрунтування.

Прогнозування – процес передбачення майбутнього стану предмета чи явища на основі аналізу його минулого і сучасного, систематично оцінювана інформація про якісні й кількісні характеристики розвитку обраного предмета чи явища в перспективі.

Протокол – це сукупність чітко сформульованих правил, що дотримуються при організації взаємодії і передачі даних як між окремими мережевими вузлами, так і на одному мережевому вузлі.

Реструктуризація підприємства – здійснення правових, організаційних, економічних, виробничо-технічних заходів, спрямованих на зміну структури підприємства, форм власності, організаційно-правових форм бізнесу.

Рівновага – здатність системи зберігати свій стан як найдовше за відсутності зовнішніх збурень чи за постійного впливу зовнішнього середовища.

Рух грошових коштів – надходження і вибуття грошових коштів та їхніх еквівалентів.

Санація підприємств – комплекс послідовних, взаємозв'язаних заходів фінансово-економічного, виробничо-технічного, організаційного характеру, спрямованих на виведення господарюючого суб'єкта з кризи і відновлення його прибутковості та конкурентоспроможності в довгостроковому періоді.

Самоорганізація – виникнення в системах певних просторових, часових або функціональних структур без специфічного впливу на систему з боку зовнішнього середовища, тобто поява чи зростання впорядкованості, виникнення порядку із хаосу.

Сигнал – фізичний процес, що являє собою матеріальне втілення повідомлення.

Синергетика – науковий напрямок, предметом дослідження якого є закони та закономірності глобальної еволюції довільних відкритих складних нерівноважних систем, головною рисою яких є нестійкість, нерівноважність та нелінійність.

Синергізм – умова, при якій загальний результат є більшим від суми часток.

Синтез – науковий підхід, що полягає в поєднанні частин, виявленні системних властивостей, притаманних усій системі в цілому, за своїм змістом протилежний аналізу.

Система – сукупність елементів, що перебувають у певних відношеннях та зв'язках між собою, утворюючи деяку цілісну єдність.

Системний аналіз – методологія дослідження об'єктів довільної природи шляхом їх подання як систем з подальшим аналізом і синтезом цих систем.

Стандартне відхилення (англ. standard deviation) або середнє квадратичне відхилення, позначається як S або σ . – у теорії ймовірності і статистиці найпоширеніший показник розсіювання значень випадкової величини відносно її математичного сподівання. Вимірюється в одиницях виміру самої випадкової величини. Стандартне відхилення – це найбільш використовуваний індикатор мінливості об'єкта, що показує, на скільки в середньому відхиляються індивідуальні значення ознаки x_i від їх середньої величини x .

Стійкість системи – здатність системи повертатися до стану рівноваги після виведення її з цього стану під впливом зовнішніх збурень.

Стратегія – узагальнена модель дій, необхідних для досягнення поставлених цілей шляхом координації та розподілу ресурсів компанії.

Структура системи – стійка впорядкованість та зв'язок між елементами та підсистемами системи.

Теперішня вартість – дисконтована сума майбутніх платежів (за вирахуванням суми очікуваного відшкодування), яка, як очікується, буде необхідна для погашення зобов'язання в процесі звичайної діяльності підприємства.

Точки біфуркації – такий стан системи, коли порівняно незначні зміни її параметрів або зовнішніх факторів можуть призвести до значних якісних змін у поведженні системи, її стані, траєкторії або структурі.

Трансформація – зміна, перетворювання виду, форми, істотних властивостей чого-небудь. Трансформувати – перетворювати, змінювати.

Управління (системою) – діяльність, яка має на меті забезпечити цілеспрямоване поведження системи під час зміни умов зовнішнього середовища або умов її функціонування. Системи з управлінням називають кібернетичними системами.

Фазовий простір – абстрактний багатовимірний математичний простір, координатами якого є незалежні параметри руху системи.

Фінансова діяльність – здійснення операцій, які призводять до зміни розміру та складу власного і позикового капіталу підприємства.

Фінансова звітність – бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період.

Фінансові інвестиції – активи, які утримуються підприємством з метою збільшення прибутку (відсотків, дивідендів тощо), зростання вартості капіталу або інших вигод для інвестора.

Фрактал – геометричний об'єкт, що характеризується властивістю самоподібності, або масштабною інваріантністю, тобто зберігає подібну, схожу

структуру у процесі зміни масштабу. Фрактали мають дробову розмірність.

Функція – функціональне бінарне відношення. Функція – це правило, яке кожному елементу з першої множини (області визначення) ставить у відповідність один і тільки один елемент з другої множини. Часто цю другу множину називають цільовою множиною чи образом функції чи відображення.

Функція системи – діяльність, роль об'єкта в рамках деякої системи.

Хаос – у синергетиці під хаосом розуміють нерегулярний рух, що описується детерміністичними рівняннями. Його ще називають динамічним хаосом.

Цілісність системи – властивість системи, яка полягає в тому, що остання, з одного боку, – це цілісне утворення, а з другого – в її складі чітко можна виділити окремі цілісні об'єкти (елементи). Але не компоненти становлять ціле (систему), а навпаки, ціле породжує під час свого поділу компоненти системи.

Чек – грошовий документ встановленої форми, що містить письмове розпорядження власника поточного рахунку банку про безумовну виплату певної суми конкретній особі або пред'явнику.

«Чорна скринька» – умовна назва системи, в якій зовнішньому спостерігачеві доступні лише вхідні та вихідні величини, а внутрішня будова та процеси, що в ній відбуваються, невідомі.